

TARAS SZEWCZENKO

Noc Tarasowa

TARAS SZEWCZENKO

Noc Tarasowa

TLUM. WŁADYSŁAW SYROKOMLA

Тарасова ніч

Znów na rozdrożu widać kobziarza¹,
Jak staroświeckie pieśni powtarza.
Dziewczęta, chłopcy, w całej gromadzie
Zakwitli przy nim jak maki w sadzie.
Kozak gra w kobzę² i słowem gwarzy,
Jak się Moskale, Lachy³, Tatarzy
Bili z Kozactwem, jak siła cała

¹*kobziarz* — muzyk grający na kobzie, instrumencie strunowym przypominającym lutnię; w tradycji ukraińskiej zebrak śpiewający pieśni z towarzyszeniem kobzy lub bandury był często szanowanym nosicielem ważnych wiadomości i idei. [przypis edytorski]

²*gra w kobzę* — dziś popr.: gra na kobzie. [przypis edytorski]

³*Lachy* (z ukr.) — tak nazywali Polaków wschodni sąsiedzi. [przypis edytorski]

Tu się w pobliżu rankiem zbierała,
Jak Kozakowi, gdy w boju padnie,
Żółtą mogiłę sypano ładnie.
Wygrywa kobziarz, wzrok mu się pali,
Aż lichy z echem śmieje się w dali.

.....

«Jedna z Limanu⁴, czarna, ponura,
A druga z pola powstaje chmura,
Aż step pociemniał, a Ukraina
Jak małe dziecię truchleć poczyna.
Nikt nie ratuje, nikt jej nie baczy,
Marnie zaginie naród kozaczy!
Giniesz nabyta po ojcach chwało!
Już dla Kozactwa miejsca nie stało⁵,
Kozackie dzieci rosną niechrzczone⁶,
Kochania ślubem nieuwieńczone,
Nad zmarłym psalmy zamilkły święte,
Opustoszały cerkwie zamknięte.

⁴*liman* — zatoka u ujścia doliny rzecznej do morza; tu zapewne: Liman Dniepru i Bohu na płn. wybrzeżu Morza Czarnego, na Ukrainie. [przypis edytorski]

⁵*nie stać* (daw.) — zabraknąć, nie starczyć. [przypis edytorski]

⁶*Kozackie dzieci rosną niechrzczone (...)* *Opustoszały cerkwie zamknięte* — z powodu prześladowań wyznawców prawosławia w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. [przypis edytorski]

Hej, Nalewajko⁷! Ozwij się z grobu.
Huknij, Krywczynie! Nie ma was obu.
Lecz dał się słyszeć odgłos Pawlugi⁸,
Taras Trasiło⁹ ozwał się drugi,
Ozwał się z jękiem... «O Ukraino!
Jakaż straszliwą giniesz ruiną!»

.....

Ozwał się w stepie Taras Trasiło,

⁷*Nalewajko, Seweryn* (zm. 1597) — ataman kozacki, przywódca powstania kozacko-chłopskiego na Ukrainie w latach 1595–1596; po oblężeniu taboru w bitwie pod Łubniami na uroczysku Sołonica został przekazany przez starszyznę kozacką wojskom polskim w zamian za darowanie życia i majątku części Kozaków; przewieziony do Warszawy, po dziesięciomiesięcznym śledztwie i torturach został stracony przez poćwiartowanie. [przypis edytorski]

⁸*Pawluga*, właśc. *Paweł Michnowicz But* (zm. 1638) — ataman kozacki, przywódca powstania chłopsko-kozackiego przeciw polskiemu panowaniu w 1637; po klęsce pod Borowicami schwytyany i stracony w Warszawie. [przypis edytorski]

⁹*Taras Trasiło*, właśc. *Triasiło Fedorowicz* (zm. po 1636) — ataman kozacki, jedna z najważniejszych postaci ukraińskiego folkloru oraz ukraińskiej idei narodowej; organizator kampanii na Krymie (1629); przywódca antyfeudalnego powstania Kozaków i chłopów w 1630; zmusił wojska polskie do opuszczenia Korsunia; w maju 1630 okopał się pod Perejasławiem, gdzie 1 czerwca miała miejsce tzw. „noc Tarasa”: wypad Kozaków do obozu wojsk polskich, gdzie udało im się zadać duże straty przeciwnikowi; 15 czerwca Kozacy zdobyli kilka polskich armat; brak artylerii zmusił hetmana Stanisława Koniecpolskiego do zawarcia w drugiej połowie czerwca ugody perejasławskiej; hetman polski żądał między innymi wydania Fedorowicza, na co jednak starszyzna nie chciała się zgodzić, niemniej odsunięto go od dowodzenia; Fedorowicz opuścił Perejasław wraz ze swoimi stronnikami, aby organizować kolejne powstanie przeciwko Polakom, jednak bez większych sukcesów. [przypis edytorski]

Chce Kozaczyznę¹⁰ ratować miłą,
A orzeł silnie w skrzydła rozmacha,
I wszystkie wieści zaniósł do Lacha.
A pan Trasiło grzmi z całych piersi:
«Dosyć się lękać, bracia najszczerzy,
Zaraz się skończą nasze niedole,
Panowie bracia, na koń i w pole!»

.....

Już nie trzy dzionki i nie trzy noce,
Jak pan Trasiło szablicą grzmoce¹¹,
Już od Limanu aż do Trybała¹²
Krew chrześcijańska pole zalała.
Nie sprzyja szczęście kozackiej rzeszy,
Pan Koniempolski¹³ wielce się cieszy,
Cieszy go smutna przegrana nasza,
Na szumny bankiet szlachtę zaprasza.
I Taras zebrał swoją gromadę,

¹⁰*Kozaczyzna* — tu: kraj kozacki. [przypis edytorski]

¹¹*grzmoce* — dziś popr.: grzmoci. [przypis edytorski]

¹²*Trybał*, dziś popr.: *Trubajło*, ukr. *Трубайло* — ludowa nazwa ukraińskiej rzeki Trubiż, lewego dopływu Dniepru. [przypis edytorski]

¹³*Koniempolski, Stanisław* (1591–1646) — hetman wielki koronny, kasztelan krakowski, uznawany za jednego z najwybitniejszych polskich wodzów. [przypis edytorski]

Nie na biesiadę, lecz na obradę.
«Bracia wy moi i atamani!
Dajcie mi radę, tutaj zebrani,
Co mamy począć? Tam pełną czasą
Już piją Lachy pohybel¹⁴ naszą.
Niechaj ucztują nasi panowie,
Niechaj im wino służy na zdrowie,
A my o naszej myślmy potrzebie,
Niedługo słońce zajdzie na niebie».

I krwawe słońce zaszło za góry
I Kozaczyzna jak groźne chmury
Objęła Lachów na cztery strony —
A kiedy księżyc przedarł opony,
Ryknęło działo... i Lach bez broni
Budzi się ze snu, chce dopaść koni,
Budzi się ze snu, przetarł powieki,
I znów zasypia, lecz już na wieki.

.....

.....

¹⁴*pohybel* (z ukr.) — szubienica, przen. zguba. [przypis edytorski]

Tam ponad rzeką w polnej przestrzeni,
Czarna mogiła wyświeca czołem;
A tam się bujna trawa zieleni,
Gdzie Kozak z Lachem krew leli społem¹⁵.
A na mogile z głodu kruk kracze
I głodne wilki zębami dzwonią,
Że pojednane siły kozacze
Dzisiaj na ostre¹⁶ z Lachem nie gonią.

.....

¹⁵*społem* (daw.) — wspólnie, razem. [przypis edytorski]

¹⁶*na ostre* — na broń ostrą, przen.: na śmierć. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony:
<http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/szewczenko-kobziarz-noc-tarasowa/>

Tekst opracowany na podstawie: Taras Szewczenko, Kobzarz, Księgarnia Polska A. D. Bartoszewicza i M. Biernackiego, Lwów [1883].

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów Biblioteki. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Kopeć-Gryz, Wojciech Kotwica.

Okladka na podstawie: Zaporozcy piszący list do sultana tureckiego, Ilja Riepin (1844-1930), domena publiczna

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: szczegóły na stronie Fundacji.